

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาผลของการส่งเสริมทักษะการสื่อสารด้วยท่าทางโดยกระบวนการละคร
สร้างสรรค์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 โรงเรียนบ้านหนองมะจับ จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ผู้วิจัย
ได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางพื้นฐานในการวิจัย โดยจำแนก
เนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ทักษะการสื่อสาร

- 1.1 ความหมายของการสื่อสาร
- 1.2 การสื่อสารด้วยท่าทาง
- 1.3 ทักษะการสื่อสารด้วยท่าทาง
- 1.4 การพัฒนาทักษะการสื่อสารด้วยท่าทาง

2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับละครสร้างสรรค์

- 2.1 ประวัติของละครสร้างสรรค์
- 2.2 ความเป็นมาของละครสร้างสรรค์ในประเทศไทย
- 2.3 ละครสร้างสรรค์กับการเรียนรู้
- 2.4 กระบวนการของละครสร้างสรรค์ในห้องเรียน
- 2.5 การประเมินผลการเรียนรู้กระบวนการละครสร้างสรรค์
- 2.6 บทบาทของผู้สอน

3. ประวัติโรงเรียนบ้านหนองมะจับ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทักษะการสื่อสาร

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นพวก ตามเชื้อชาติ ศาสนา และ
วัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป การอยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจซึ่งกัน
และกันตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว ที่ทำงาน หรือการติดต่อธุรกิจประเภทไหนก็ตาม

จึงกล่าวได้ว่า การสื่อสารเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ทุกคน การสื่อสารที่ดี คือ การสื่อสารที่สามารถสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตรงตามความต้องการของการสื่อสารนั้นๆ ความรู้ ความเข้าใจถึงความสำคัญและหลักการของการสื่อสาร ที่ถูกต้องของผู้ทำการสื่อสารจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพสูงสุด

ความหมายของการสื่อสาร

ในการนิยามหรือให้ความหมายของการสื่อสารนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยากเนื่องจากการสื่อสารมีความหมายที่กว้างขวาง ครอบคลุมกิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ ดังนั้นในการให้ความหมายเกี่ยวกับการสื่อสารจึงมีความหลากหลายตามความสนใจของนักวิชาการแต่ละคน ที่ให้ความสำคัญและพิจารณาการสื่อสารในภาพหรือมิติที่แตกต่างกันไปดังนี้

Cherry (2536, อ้างใน กิตติมา สุรสนธิ, 2548, หน้า 2) ได้นิยามความหมายของการสื่อสารไว้ว่า คือการรับรู้ร่วมกัน

มณฑล (2536, อ้างใน กิตติมา สุรสนธิ, 2548, หน้า 2) นิยามความหมายของการสื่อสารว่า คือกระบวนการทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน

Sapir (1983, อ้างใน กิตติมา สุรสนธิ, 2548, หน้า 2) กล่าวว่า การสื่อสารคือการตีความหมายโดยสัญลักษณ์ต่อท่าทางที่แสดงเป็นสัญลักษณ์ที่ไม่รู้ตัวต่อความคิดและพฤติกรรมของบุคคล

Weaver (1983, อ้างใน กิตติมา สุรสนธิ, 2548, หน้า 2) ให้ความหมายของการสื่อสารว่าเป็นคำที่มีความหมายกว้างและครอบคลุมถึงกระบวนการทุกอย่างที่จิตใจของคนๆ หนึ่งอาจมีผลต่อจิตใจของคนอีกคนหนึ่ง การสื่อสารจึงไม่ได้หมายความว่าแค่เพียงการเขียนและการพูดเท่านั้น หากยังรวมไปถึงดนตรี ภาพ การแสดงบัลเล่ย์และพฤติกรรมทุกพฤติกรรมของมนุษย์อีกด้วย

Osgood (1983, อ้างใน กิตติมา สุรสนธิ, 2548, หน้า 3) ให้ความหมายการสื่อสารว่า ในความหมายโดยทั่วไปแล้ว การสื่อสารเกิดขึ้นเมื่อฝ่ายหนึ่งคือ ผู้ส่งสารมีอิทธิพลต่ออีกฝ่ายหนึ่งคือ ผู้รับสาร โดยใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งถูกส่งผ่านสื่อที่เชื่อมระหว่างทั้งสองฝ่าย

Schramm (1961, อ้างใน สุรสิทธิ์ วิทยารัตน์, 2549, หน้า 27) กล่าวว่า การสื่อสารหมายถึง กระบวนการนำข่าวสารจากแหล่งกำเนิดไปสู่จุดหมายปลายทาง

Roger and Rogers (1976, อ้างใน สุรสิทธิ์ วิทยารัตน์, 2549, หน้า 27) นิยามการสื่อสารไว้ว่า หมายถึงกระบวนการถ่ายทอดความคิดจากแหล่งกำเนิดไปยังผู้รับ โดยตั้งใจจะให้ผู้รับเปลี่ยนพฤติกรรม

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการสื่อสารหมายถึง การรับรู้ร่วมกัน กระบวนการทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน การตีความหมายโดยสัญลักษณ์ต่อท่าทางที่แสดงเป็นสัญลักษณ์ที่ไม่รู้ตัว ต่อความคิดและพฤติกรรมของบุคคล กระบวนการทุกอย่างที่จิตใจของคนๆ หนึ่ง อาจมีผลต่อจิตใจของคนอีกคนหนึ่ง การสื่อสารไม่ได้หมายความว่าแค่เพียงการเขียนและการพูดเท่านั้น หากยังรวมไปถึงดนตรี ภาพ การแสดงบัลเล่ย์ การแสดงละครและพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์ การแสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยใช้สัญลักษณ์และระบบสาร กระบวนการนำข่าวสารจากแหล่งกำเนิดไปสู่จุดหมายปลายทาง กระบวนการถ่ายทอดความคิดจากแหล่งกำเนิดไปยังผู้รับ โดยตั้งใจจะให้ผู้รับเปลี่ยนพฤติกรรม

การสื่อสารด้วยท่าทาง

การสื่อสารด้วยท่าทางเป็นการสื่อสารประเภทหนึ่งที่บุคคลใช้ในการสื่อความหมายกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแสดงออกด้วยกิริยาอาการ สีหน้าท่าทางให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนแสดงออกมา มัลลิกา คณานุรักษ์ (2547, หน้า 5) เรียกว่า อวัจนภาษา ซึ่งหมายถึงภาษาที่ไม่เป็นถ้อยคำ แต่สามารถเข้าใจความหมายได้ เช่น กิริยาอาการ สีหน้าท่าทาง น้ำเสียง การใช้สายตา การสัมผัส และทุกอย่างที่เห็นหรือได้ยินแล้วสามารถเข้าใจความหมายได้ ก็จัดว่าเป็นอวัจนภาษาทั้งสิ้น อาทิ ระยะห่าง เวลา ความดัง ความเบาของเสียง ฯลฯ อวัจนภาษามีทั้งที่เป็นสากลคือ เข้าใจความหมายเหมือนกันทั้งโลกและไม่เป็นสากลคือ เป็นไปตามวัฒนธรรม ประเพณีของแต่ละชาติที่แตกต่างกัน ในการเขียน อ่านและการดูสารต่างๆ ก็จะเห็นเป็นอวัจนภาษาได้ไม่น้อย เช่น ภาพ สีสัน ขนาดตัวอักษร ลักษณะตัวอักษร เครื่องหมายวรรคตอน ลักษณะกระดาษ ฯลฯ

อวัจนภาษาเป็นภาษาที่สื่อความหมายได้ ได้แก่ การเคลื่อนไหวทุกส่วน การแสดงสีหน้า สายตา ท่าทาง การโอบกอด การตบไหล่ ภาษากาย เช่น รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย เครื่องประดับ ปริภาษาภาษา ได้แก่ เสียง น้ำเสียง ระดับเสียง ความดัง ความถี่ของเสียง ความหนักแน่นและคุณภาพของเสียง

ภาษาท่าทางเป็นการสื่อสารออกมาจากส่วนลึกของความรู้สึกนึกคิด ผู้พูดมักปล่อยภาษาท่าทางออกมาตามความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริงมากกว่าภาษาพูด ด้วยเหตุนี้ภาษาท่าทางจึงมีอิทธิพลโดยอัตโนมัติต่อผู้ฟัง ผู้ดู พอๆ กับภาษาพูด หรือบางครั้งอาจมากกว่าด้วยซ้ำ

วารินทร์และวันทิพย์ สีนสูงสุด (2546, หน้า 61) กล่าวว่าคนสื่อสารโดยใช้ภาษาร่างกาย กิริยาท่าทาง การประสานสายตา ช่องว่าง ระยะห่าง การสัมผัส เวลา น้ำเสียง โดยอธิบายได้ดังนี้

1. คำบอกใบ้โดยใช้น้ำเสียง วิธีพูดทำให้ถ้อยคำมีความหมายมากกว่าคำๆ นั้น อาจเปลี่ยนความหมายของข่าวสารโดยความเร็วหรือความดังเบาของเสียง ซึ่งสามารถทำให้ข่าวสารที่ออกไปนั้นขัดแย้งกันได้

2. ภาษาร่างกาย ท่าทาง การแสดงออกทางสีหน้า การวางตำแหน่งตัว ล้วนถ่ายทอดข่าวสารที่เป็นอวัจนะไปสู่คนอื่น ท่าทางบางอย่างทำให้รู้ความหมายกันโดยทั่วไป บางอย่างอาจตีความหมายต่างกันออกไปตามวัฒนธรรม เช่น ฟังการพูดโดยการกอดอก หมายความว่าไม่เชื่อคำที่พูดมา เป็นต้น

3. การประสานสายตา การสนทนาเมื่อพบหน้ากัน การสบตากับคนอื่น สายตาจะบอกว่สนใจที่จะสนทนาด้วย มีความชื่นชมในการพูดคุย ไม่ประสานสายตาอาจหมายความว่าไม่สนใจ

4. ช่องว่าง ระยะทางและการสัมผัส ระยะทางที่ยืนระหว่างการสื่อสารกับผู้อื่นก็บอกถึงความสัมพันธ์ ความปรารถนาจะสัมผัสหรือไม่ ก็ให้ข่าวสารได้ เช่น ผู้จัดการที่ยืนมือทักทายแขกข้ามโต๊ะมา ย่อมส่งสารต่างจากผู้จัดการที่ถือลูกจอกออกมาเปิดประตูรับทักทายแขก

5. การใช้เวลา ควรใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ในการสื่อสาร ใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการสื่อสารที่ไม่ใช้ถ้อยคำ การส่งสารอย่างรวดเร็ว อย่างล่าช้า ทำให้ตีความไปในทางต่างๆ ได้ เช่น การได้รับคำเชิญไปงานเลี้ยง ผู้ได้รับคำเชิญไม่ตอบอะไรจนถึงวันงาน การไม่รีบตอบทำให้ผู้เชิญรู้ว่าผู้ถูกเชิญไม่ให้ความสำคัญกับงานของตน

สรุปได้ว่าการสื่อสารด้วยท่าทางหรือ อวัจนภาษา ผู้แสดงหรือผู้ส่งสารต้องแสดงกิริยาอาการ สีหน้าท่าทาง น้ำเสียง การใช้สายตา การสัมผัสและทุกอย่างที่แสดงออกไปเพื่อให้ผู้ชม ผู้ฟังหรือผู้รับสารเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ผู้แสดงหรือผู้ส่งสารแสดงออกไปให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันของผู้แสดงหรือผู้ส่งสารและผู้ชมหรือผู้รับสาร โดยทั้งผู้แสดงและผู้ชมต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถตีความหมายในภาษาท่าทางที่แสดงออกมาทั้งที่เป็นภาษาท่าทางที่เป็นสากลและภาษาท่าทางที่ไม่เป็นสากลเพื่อความเข้าใจ ในการสื่อสารที่ตรงกันของทั้ง 2 ฝ่าย ผู้แสดงที่แสดงภาษาท่าทางออกมาได้ถึงอารมณ์ และความรู้สึของผู้ที่ตนสวมบทบาทจะทำให้ผู้ชมมีความสุข มีความสนุกสนานและเข้าใจการแสดงนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

ทักษะการสื่อสารด้วยท่าทาง

คำว่าทักษะ ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 หมายความว่า ความชำนาญ ความสันัดัดจัดเจน หรืออีกนัยหนึ่ง ทักษะหมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติสิ่งต่างๆ ด้วยความชำนาญ ด้วยความสันัดัดจัดเจน ส่วน การสื่อสารด้วยท่าทาง เป็นการสื่อสารประเภทหนึ่ง ที่บุคคลใช้ในการสื่อความหมายกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแสดงออกด้วยกิริยาอาการ และสีหน้าท่าทาง เพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนแสดงออกมา

นั้น ซึ่งมัลลิกา คณานุรักษ์ (2543, หน้า 5) เรียกว่าอวัจนภาษา คือ ภาษาที่ไม่เป็นถ้อยคำ แต่สามารถเข้าใจความหมายได้ เช่น กิริยาอาการ สีหน้าท่าทาง น้ำเสียง การใช้สายตา การสัมผัส และทุกอย่างที่เห็นหรือได้ยิน แล้วสามารถเข้าใจความหมายได้ จัดว่าเป็นอวัจนภาษาได้ทั้งสิ้น เช่น ระยะห่าง เวลา ความดัง ความเบาของเสียง เป็นต้น ซึ่งมีทั้งที่เป็นสากล และที่เป็นไปตามประเพณีของแต่ละชาติที่แตกต่างกัน

เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกัน จึงเกิดคำใหม่ว่า ทักษะการสื่อสารด้วยท่าทาง ซึ่งหมายถึง ความชำนาญ ความสันทัดชัดเจนในการแสดงออกด้วยสีหน้าท่าทาง กิริยาอาการ การใช้สายตา การสัมผัส ฯลฯ เพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ผู้แสดงได้แสดงออกมาด้วยสีหน้าท่าทาง กิริยาอาการ การใช้สายตา หรือการสัมผัส ได้อย่างชัดเจน โดยไม่ใช่เสียงประกอบ หรือถ้าใช้ก็ใช้เพียงเล็กน้อย เช่น ทำเสียงร้องของสัตว์ประกอบ เป็นต้น

ประโยชน์ของการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารด้วยท่าทาง ที่ผู้ฝึกทักษะนี้จะได้รับคือ การมีความเข้าใจในการแสดงออกด้วยกิริยาท่าทางของตนเอง เพื่อสามารถทำการสื่อสารให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจในกิริยาท่าทางที่ตนแสดงออกมานั้นได้โดยไม่ต้องใช้คำพูด เพราะในชีวิตของคนเรานั้น บางครั้งอาจจำเป็นที่จะต้องสื่อสารกับผู้อื่นโดยไม่อาจใช้ภาษาพูดได้ เนื่องจากถูกจำกัดด้วยระยะทาง เช่น เมื่อมองเห็นกันไกลๆ แต่ไม่สามารถตะโกนพูดคุยกันได้แต่อยากทำการสื่อสารให้บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งที่อยู่ห่างไกลจากเราได้รับรู้ถึงความคิด ความรู้สึกหรือความต้องการของเรา ถ้าเราได้รับการฝึกฝนในการใช้ทักษะการสื่อสารด้วยท่าทางอย่างถูกวิธี สมอของเราจะเกิดการสั่งงานโดยอัตโนมัติด้วยการแสดงออกด้วยท่าทางเพื่อให้ผู้รับสารอีกฝ่ายได้รับรู้ถึงความต้องการหรือความรู้สึกนึกคิดของเราได้ หรือบางครั้งเมื่อต้องตกอยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉินที่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น เราอาจใช้ทักษะการสื่อสารด้วยท่าทาง เพื่อให้ผู้อื่นรับรู้ถึงความต้องการของเราได้ เช่น การถูกผู้ร้ายจี้และบังคับไม่ให้เราพูดหรือส่งเสียงร้องให้ผู้อื่นช่วย แต่ถ้าในบริเวณนั้นยังพอมีคนอื่นๆ ให้เราเห็นอยู่ โดยที่เขาไม่รู้ว่าเราถูกผู้ร้ายจี้บังคับไม่ให้ส่งเสียงดังเพื่อขอความช่วยเหลือจากเขา เราอาจใช้ทักษะการสื่อสารด้วยท่าทาง ที่เราได้เรียนมาเพื่อเป็นสัญลักษณ์ในการขอความช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านั้นได้ เป็นต้น นอกจากนั้นยังทำให้ผู้ที่มิมีทักษะการสื่อสารด้วยท่าทางมีความมั่นใจในตนเอง มีความกล้าในการแสดงออกและมีความสุขกับการได้แสดงออกของตนเองอย่างมั่นใจ เป็นคนที่มีอารมณ์ดี ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสถานการณ์ต่างๆ ได้ง่าย มีศักยภาพในตนเอง เป็นที่รักและชื่นชอบของผู้อื่น ได้รับการยอมรับจากเพื่อน ครอบครัวและบุคคลอื่นในสังคม

การพัฒนาทักษะการสื่อสารด้วยท่าทาง

การมีทักษะการสื่อสารด้วยท่าทางเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อชีวิตของคนเราไม่น้อย เพราะคนเรานอกจากจะสื่อสารกันด้วยภาษาพูดแล้ว เรายังจำเป็นต้องใช้กิริยาอาการ สีหน้า ท่าทาง เป็นส่วนประกอบในการสื่อสารด้วยการพูดกับผู้อื่นอยู่เสมอ ดังที่ มัลลิกา คณารักษ์ (2547, หน้า 6) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจยเสริมคำพูด ซึ่งได้แก่ น้ำเสียง สีหน้า กิริยาท่าทางของผู้พูด นั้น มีส่วนในการสื่อความหมายกับผู้อื่นสูงถึงร้อยละ 90 โดยปัจจยเสริมคำพูดเหล่านั้น อาจแสดงออกมาโดยไม่รู้ตัว แต่มักบ่งบอกถึงความหมายที่แท้จริงซึ่งอยู่ในใจของผู้พูดได้ดีกว่าคำพูดเสียอีก ดังนั้นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะการสื่อสารด้วยท่าทางจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนเราเป็นอย่างยิ่ง

การพัฒนาทักษะการสื่อสารด้วยท่าทางของคนเรานั้น จำเป็นที่จะต้องได้รับการเรียนรู้ ได้รับการฝึกทักษะในการสื่อสารที่ถูกต้อง เหมาะสม มีการเรียนรู้ที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้การพัฒนาทักษะการสื่อสารด้วยท่าทางเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความเข้าใจได้ โดยง่าย และควรได้รับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบด้วยกัน แต่จากการได้ศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในสาระการเรียนรู้นาฏศิลป์แล้ว ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่ากระบวนการละครสร้างสรรค์ซึ่งมีอยู่ในหลักสูตร น่าจะสามารถส่งเสริมและพัฒนา ทักษะการสื่อสารด้วยท่าทางให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดีคือวิธีการหนึ่ง และจากงานวิจัยเรื่องการใช้ ละครสร้างสรรค์ในการพัฒนาผู้เรียนของ ปาริชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์ (2545, หน้า 35) ได้กล่าวถึง กิจกรรมในกระบวนการละครสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนในแต่ละขั้นตอน ล้วนเป็น กระบวนการเรียนรู้ในตัวเอง มีการจัดกิจกรรมไปตามลำดับขั้นตอนโดยฝึกทักษะการแสดงออก ด้วยท่าทางของผู้เรียนจากง่ายไปหายาก คือฝึกจากทักษะการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ไปสู่การ เคลื่อนไหว การใช้ทำใบ้ แล้วจึงฝึกการพูดค้นสด การฝึกทักษะหนึ่งก็จะเสริมหรือหนุนทักษะ อื่นๆ ให้ผู้เรียนได้สังสมทักษะการแสดงออกด้วยท่าทางและประสบการณ์ของตนเองไปเรื่อยๆ และกระบวนการในการฝึกละครสร้างสรรค์ มักเริ่มต้นจากสิ่งที่คุณเรียนมีความคุ้นเคยอยู่แล้ว ไปสู่ การเรียนรู้ใหม่ๆ ที่กว้างและลึกซึ้งขึ้น เช่นเดียวกับกิจกรรมละครสร้างสรรค์ในหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกระบวนการละครสร้างสรรค์ไป ตามลำดับขั้นของกระบวนการโดยเริ่มจากการแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักละครสร้างสรรค์ รู้จักส่วน ต่างๆ ในร่างกายของตนเองเพื่อนำไปใช้ในการฝึกทักษะการสื่อสารด้วยท่าทางในการแสดงละคร สร้างสรรค์ การรู้จักประสาทสัมผัสทั้ง 5 การสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวด้วยท่าทางโดยใช้ส่วน ต่างๆ ของร่างกาย จากนั้นจึงฝึกการใช้ท่าทางในการเลียนแบบบุคคล สัตว์ และสิ่งของต่างๆ แล้ว จึงฝึกการใช้ท่าทางในการแสดงละครใบ้ การใช้กิริยาท่าทางประกอบในการแสดงละครพูดค้นสด

เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกทักษะการใช้ทำทางต่างๆ จนครบตามกระบวนการแล้ว จึงให้นักเรียนทำการแสดงละครโดยบูรณาการการเรียนรู้สู่สาระการเรียนรู้อื่นในที่สุด

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับละครสร้างสรรค์

ประวัติของละครสร้างสรรค์

Rosenberg (1982, อ้างใน ปาริชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์, 2545, หน้า 13) กล่าวว่า ละครสร้างสรรค์ (Creative Drama) หรือ ละครที่ใช้ในการศึกษา (Drama Education) เป็นละครที่ใช้เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีประวัติความเป็นมาที่ต่อเนื่องอยู่ในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา ออสเตรเลีย และ ญี่ปุ่น แต่ประเทศที่มีการบุกเบิกและนำเอาละครมาใช้ในการศึกษาในระบบอย่างจริงจังจนถึงปัจจุบันคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษและแคนาดา

นอกจากนี้ Rosenberg (1982, อ้างใน ปาริชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์, 2545, หน้า 13 - 21) ยังได้กล่าวถึงประวัติของละครสร้างสรรค์ ตั้งแต่ ทศวรรษที่ 1920 - 1990 ว่า ในทศวรรษที่ 1920 เป็นยุคแรกที่นักการศึกษาในสหรัฐอเมริกา เช่น Dewey, Parker Kirkpatrick, Merns ได้ริเริ่มแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาที่ว่า การศึกษาที่สมบูรณ์นั้นต้องพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม หรือจิตใจ นักการศึกษาเหล่านี้เล็งเห็นคุณค่าของศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณค่าของละครในการสร้างการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ไม่เหมือนการเรียนรู้ในลักษณะอื่นๆ ในยุคนี้ มีนักการศึกษาที่สำคัญคือ Ward (1920, อ้างใน ปาริชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์, 2545, หน้า 12) ได้เริ่มให้ความสนใจกับกระบวนการของละครที่ใช้ภายในห้องเรียน เพื่อจุดประสงค์ในการเรียนรู้ของนักเรียน เธอเป็นคนแรกที่ใช้คำว่า Creative Dramatics ซึ่งคำๆ นี้มีการเปลี่ยนเป็น Creative Drama ในยุคหลัง

ทศวรรษที่ 1930 เป็นยุคมีดทางเศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกา แต่ก็เป็ยุคที่ชาวอเมริกันเริ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องของวัฒนธรรมและการศึกษา เป็นยุคที่พัฒนาการของละครสร้างสรรค์เป็นไปด้วยความรวดเร็วและราบรื่น Ward ได้ทำการทดลองกิจกรรมด้านละครในห้องเรียนหลายๆ แบบ และมีการบันทึกการทดลองเหล่านี้อย่างเป็นระบบ เธอได้เขียนตำรา Creative Dramatics ขึ้นในปี 1930 และต่อมาเธอก็ได้เขียนหนังสือ Playmaking with Children ขึ้นอีกเล่มหนึ่งในปี 1947 หนังสือทั้งสองเล่มนี้ยังคงให้ความรู้พื้นฐานในเชิงทฤษฎีอันเป็นประโยชน์ต่อการใช้ละครสร้างสรรค์ในห้องเรียนมาจนทุกวันนี้ แนวทางของ Ward มีลักษณะเฉพาะตัวดังนี้ คือ

1. มีการฝึกทักษะให้กับผู้เรียนอย่างเป็นลำดับขั้นตอนจากง่ายไปหายาก โดยเริ่มต้นจากการแสดงออกด้วยท่าทางการเคลื่อนไหว การใช้ทำใบ้ และฝึกทักษะที่ยากขึ้น คือ การแสดงเป็นตัวละครโดยใช้ภาษาพูดจนสามารถแสดงละครแบบพูดค้นสดได้ในที่สุด

2. ใช้วรรณกรรมเป็นวัตถุดิบสำหรับการทำกิจกรรมละครสร้างสรรค์

3. มีการวิเคราะห์ตัวละครเพื่อทำให้ผู้เรียนเข้าใจในสถานะที่ตัวละครต้องเผชิญ
4. ครูหรือผู้นำกิจกรรมทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ
5. การแสดงละครเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง

ทศวรรษที่ 1940 เป็นช่วงเวลาของการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่าง ค.ศ.1939 - 1945 ยุคนี้ เป็นยุคที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มฟื้นตัวจากภาวะเศรษฐกิจ ระหว่าง ค.ศ. 1929 - 1935 และการที่สหรัฐอเมริกาเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นเป็นเหตุให้โครงการด้านศิลปะและการศึกษา ถูกระงับไว้ชั่วคราวแต่ยุคนี้ก็ได้ให้กำเนิดสมาคมละครการศึกษาแห่งอเมริกาและสมาคมละครสำหรับเด็กแห่งอเมริกา การก่อตั้งสมาคมเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในการใช้ละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในยุคต่อมา

ทศวรรษที่ 1950 เป็นช่วงเวลาที่ ละครสร้างสรรค์ ได้ถือกำเนิดอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมและเริ่มได้รับการยอมรับในฐานะที่เป็นศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในปี ค.ศ. 1950 คณะกรรมการทำเนียบขาวแห่งสหรัฐอเมริกาได้มีการจัดประชุมสัมมนาในหัวข้อ ความสำคัญของประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์และการแสดงออกด้วยศิลปะต่อการพัฒนานุคลิกภาพ การประชุมสัมมนาระดับชาติในครั้งนั้น ทำให้ศิลปะการละครได้รับการยอมรับในคุณค่าไม่ว่าจะเป็นคุณค่าในด้านศิลปะหรือด้านการศึกษา ยุคนี้ จึงเป็นยุคที่ให้กำเนิดนักการละครที่สนใจทำงานเพื่อการศึกษาโดยเป็นยุคที่แต่ละคนล้วนทำงานในชั้นบุกเบิกและทดลอง บุคคลที่โดดเด่นในช่วงนี้คือ Siks (1958, อ้างใน ปาริชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์, 2545, หน้า 15) เป็นอาจารย์ด้านการละคร ณ มหาวิทยาลัยเวอร์จิเนีย ได้เขียนหนังสือและบทความต่างๆ เกี่ยวกับละครที่ใช้ในการศึกษา เป็นจำนวนมาก ผลงานที่โดดเด่นคือ หนังสือชื่อ *Creative Drama : An Art for Children, Children's Theatre and Creative Drama, Drama with Children*, Siks ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการใช้กระบวนการที่สอนให้ผู้เรียนได้เข้าใจในองค์ประกอบของการสร้างละคร เช่น ตัวละคร สถานที่ สถานการณ์ ความขัดแย้ง ที่เป็นลำดับขั้นตอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำงานที่เป็นศิลปะ ซึ่งในที่นี้คือ ศิลปะการละคร โดยมีผลพลอยได้ในเรื่องของทักษะด้านการใช้ภาษา เป็นหลักที่ Siks ได้ใช้วิธีการแบบปฏิบัติการที่เป็นระบบ ซึ่งครูหรือนักการละครสามารถศึกษาและนำไปปฏิบัติตามได้

ในประเทศอังกฤษ Slade (1954, อ้างใน ปาริชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์, 2545, หน้า 16) ได้เขียนหนังสือ *Child Drama* เป็นหนังสือที่มีอิทธิพลในด้านความคิดเกี่ยวกับละครที่ใช้ในการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา นอกจากนี้ยังเขียนหนังสือ *Experience of Spontaneity, Natural Dance* ซึ่งล้วนเป็นหนังสือที่สำคัญมาจนถึงทุกวันนี้ นอกจากนี้เขายังเป็นผู้บุกเบิกและเป็นประธานของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทยอีกด้วย

ทศวรรษ 1960 เป็นยุคแห่งความสว่างไสวของการศึกษาศิลปะในโรงเรียน สาเหตุหลักนั้นเป็นเพราะประธานาธิบดี John F. Kennedy ได้ให้การสนับสนุนอย่างเป็นทางการในการใช้ศิลปะในโรงเรียนทั่วทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา จึงทำให้เกิดโครงการศิลปะในโรงเรียนขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสนับสนุนศิลปะแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่ในการสนับสนุนทั้งในด้านการเงิน การประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการคงไว้กับโครงการศิลปะที่ไม่มุ่งแสวงหากำไร นอกจากนี้ ในทศวรรษนี้ ยังเป็นครั้งแรกที่มีการจัดประชุมสัมมนาละครการศึกษาในระดับนานาชาติ ขึ้นในปี 1967 ณ เมืองวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา

นับว่ายุคนี้ เป็นยุคแห่งการวางรากฐานด้านละครที่ใช้ในโรงเรียนและในยุคที่วางรากฐานให้การสนับสนุนงานศิลปะโดยทั่วไปในประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยในเวลาเดียวกัน ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้ส่งผลต่อการพัฒนาศิลปะการละครในยุคต่อมา ส่วนในประเทศอังกฤษนั้น Way (1967, อ้างใน ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์, 2545, หน้า 17) ได้เขียนหนังสือเล่มสำคัญคือ Development through Drama ซึ่งได้ส่งอิทธิพลอย่างมากต่อแนวคิดเชิงทฤษฎีว่าด้วยการใช้ละครในการพัฒนามนุษย์นับตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว สังคม ท้องถิ่น ประเทศไปจนกระทั่งระดับโลก หนังสือของ Way ได้รับความนิยมมากที่สุด ในการเลือกให้เป็นตำราเรียนในมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา Landy (1982, อ้างใน ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์, 2545, หน้า 17) กล่าวว่า Way เชื่อว่า กระบวนการฝึกฝนด้านละครนั้นมีลำดับขั้นตอน คือ เริ่มจากการฝึกสมาธิ ฝึกการใช้ประสาทสัมผัส การใช้จินตนาการ การใช้ร่างกาย การใช้ภาษาพูด การใช้อารมณ์ความรู้สึกและการใช้สติปัญญา คำว่า ขั้นตอนของ Way นั้น ไม่ใช่ขั้นตอนแบบขั้นบันได แต่เขาได้เสนอรูปแบบของวงกลมที่ซ้อนกันหลายๆ วง โดยวงกลมที่อยู่ในสุดนั้น เป็นการฝึกประสบการณ์ในระดับปัจเจกบุคคล และในวงกลมที่อยู่ซ้อนขึ้นมานั้นเป็นประสบการณ์กับสิ่งที่อยู่รอบตัว คำว่ากระบวนการของเขานั้น จะเริ่มที่วงกลมวงไหนก่อนก็ได้ เพียงแต่ครูจะต้องสร้างกระบวนการทางทักษะให้เหมาะสมกับประสบการณ์และความต้องการของผู้เรียน โดยทั้งหมดนี้ต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

ทศวรรษ 1970 เป็นยุคที่มีการเคลื่อนไหวในเชิงรุกมากขึ้น ในปี ค.ศ. 1977 กลุ่มผู้นำด้านการละคร ครู และนักวิชาการชาวอเมริกันจำนวน 35 คนได้ประชุมครั้งสุดท้ายที่รัฐวิสคอนซิน ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อวางแผนด้านนโยบายและแนวทางในการใช้ละครเพื่อการพัฒนาผู้เรียน มีการร่างนิยามคำศัพท์เฉพาะต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและมีการสร้างเครือข่ายด้านละครสร้างสรรค์ขึ้นทั่วประเทศ สมาพันธ์และมูลนิธิต่างๆ เริ่มหันมาให้ความสนใจในการเผยแพร่จัดฝึกอบรมสัมมนาให้กับครูและผู้บริหารอย่างกว้างขวาง เช่น มูลนิธิ จอห์น ดี ร็อกกี เฟลเลอร์ ที่ 3 ได้ตีพิมพ์หนังสือเล่มสำคัญชื่อ มาตังสติให้ถูกต้องกันดีกว่า ยุคนี้ เป็นยุคที่เริ่มมีการใช้ละคร

สร้างสรรค์กับกลุ่มประชากรที่หลากหลายขึ้น เช่น กลุ่มบุคคลพิเศษ (คนพิการ) กลุ่มผู้ใหญ่ ตลอดจนกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น Jennings (1977, อ้างใน ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์, 2545, หน้า 18) เป็นผู้บุกเบิกด้านละครสร้างสรรค์ที่สำคัญคนหนึ่งในยุคนี้ ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ Courtney (1977, อ้างใน ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์, 2545, หน้า 18) จากมหาวิทยาลัย University of Calgary ประเทศแคนาดา ก็ได้บุกเบิกหลักสูตรละครเพื่อการพัฒนา เขาได้วางรากฐานการศึกษา ค้นคว้า วิจัยความสัมพันธ์ระหว่าง นาฏการ หรือ ละคร ในกระบวนการเจริญเติบโตของมนุษย์ ตลอดจนศึกษาอิทธิพลของละครที่มีต่อการพัฒนาทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน Hodgeson (1978, อ้างใน ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์, 2545, หน้า 19) ได้จัดฝึกอบรมครูให้ใช้ละครที่ใช้ในห้องเรียน ยุคนี้ เป็นยุคที่นักการละครการศึกษาจำนวนมากในประเทศอังกฤษได้วางรากฐานที่สำคัญไว้ในระบบการเรียนการสอนและการฝึกอบรมครู ไม่ว่า จะเป็น Bolton หรือ Cullum (1976, อ้างใน ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์, 2545, หน้า 19) เป็นต้น ในทศวรรษนี้ ยังมีนักการละครชาวอังกฤษที่หันมาใช้ละครเพื่อประโยชน์ในการศึกษาที่สำคัญยิ่งอีกคนหนึ่งคือ Heathcote (1975) ลักษณะของการเป็นผู้นำกิจกรรมละครของ Heathcote นั้น ไม่มีผู้ใดเลียนแบบได้ เพราะเธอได้ใช้บุคลิกภาพเฉพาะตัวที่มีลักษณะเอาจริงเอาจัง เสียงดัง หนักแน่น ไม่ยอมรับพฤติกรรมที่ออกนอกกลุ่มออกไปจากวิถีในการแสดงละครที่จริงจัง เธอจะร่วมแสดงละครเป็นหนึ่งในตัวละครไปพร้อมๆ กับเด็กๆ และยังสามารถเป็นครูหรือผู้นำกิจกรรมได้ในเวลาเดียวกัน จนถึงขนาดที่ทำให้ Wagner (1976, อ้างใน ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์, 2545, หน้า 20) ได้ทำการสังเกตและศึกษาวิธีการทำงานของ Heathcote และได้เขียนข้อสังเกตเหล่านั้นเป็นหนังสือชื่อ Dorothy Heathcote : Drama as a Learning Medium ซึ่งได้รับการยอมรับเป็นอย่างสูงจากนักการศึกษาชาวอเมริกัน

ทศวรรษที่ 1980 สืบเนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้มีการตัดงบประมาณด้านการสนับสนุนศิลปะในประเทศนี้ลงไปมาก ยุคนี้เป็นยุคที่โครงการเป็นจำนวนมากต้องถูกระงับ แม้จะอยู่ในสภาวะดังกล่าว การเคลื่อนไหวทางด้านละครที่ใช้ในการศึกษาก็มิได้หยุดนิ่ง ยุคนี้เป็นยุคที่มีการขยายระดับการศึกษาด้านนี้ จากที่เคยมีเฉพาะระดับปริญญาตรีไปสู่ระดับปริญญาโทในหลายๆ มหาวิทยาลัย ทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้าและวิจัยในด้านต่างๆ อันนำมาซึ่งองค์ความรู้มากมายอย่างไม่เคยมีมาก่อน ยุคนี้เป็นยุคแห่งการขยายตัวของละครการศึกษา

ทศวรรษที่ 1990 เป็นทศวรรษแห่งการวิจัย การแสวงหาองค์ความรู้และการแสวงหาทฤษฎีใหม่ๆ การขยายตัวของการศึกษาด้านละครการศึกษาเป็นไปอย่างแพร่หลายและกว้างขวาง มีการประชุมสัมมนาในระดับนานาชาติทุกปี ตลอดจนมีการผลิตวารสารวิชาการเฉพาะทางอีก

เป็นจำนวนมาก อิทธิพลของแนวคิดและแนวปฏิบัติที่ได้รับการสืบสานและพัฒนาอย่างต่อเนื่องหลายทศวรรษนั้น ปัจจุบันนี้ได้รับการนำไปขยายผลต่อในหลายๆ ประเทศทั่วโลก ทั้งในทวีปยุโรป ออสเตรเลีย อเมริกาใต้และเอเชีย รัฐบาลในบางประเทศเริ่มให้ความสนใจในการใช้ละครเพื่อการศึกษาในระบบการศึกษาที่เป็นทางการ เช่น รัฐบาลของประเทศญี่ปุ่นได้สนับสนุนให้มีการใช้ละครการศึกษาในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งได้เริ่มต้นใช้ในปี 2002 นี้ ส่วนในประเทศอื่นๆ นั้น ได้มีการขยายระดับการศึกษาในด้านนี้ไปถึงขั้นปริญญาเอก เช่น มหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอริโซนา และ มหาวิทยาลัยฮาวาย ในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ความเป็นมาของละครสร้างสรรค์ในประเทศไทย

ปาริชาติ จินวัฒน์ (2545, หน้า 8) กล่าวว่าประเทศไทยมีการใช้ละครสร้างสรรค์ในหลักสูตรด้านการละครในระดับอุดมศึกษา เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2517 ที่ภาควิชาศิลปการละคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยอาจารย์ อรุณมา ยุทธวงศ์ เป็นผู้บุกเบิกวางหลักสูตรทางด้านนี้และที่ภาควิชาการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ได้มีการเปิดสอนสาระละครสร้างสรรค์ ในรายวิชาละครเพื่อการศึกษาโดยอาจารย์วันดี ลิ้มปัญญา เป็นผู้วางรากฐานไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา และสาขาศิลปการละคร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ก็ได้เปิดสอนรายวิชาละครสร้างสรรค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 นอกเหนือจากการเปิดเป็นวิชาเรียนในสถาบันอุดมศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีกลุ่มองค์กรเอกชน เช่น สถาบันศิลปวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา(มายา) ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2524 กลุ่มละครการศึกษาอะจิดริด ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2539 ที่ใช้ละครสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กและเยาวชน ตลอดจนมีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูและผู้นำเยาวชนอย่างกว้างขวาง ปัจจุบันนี้ สถาบันสอนศิลปการละครโดยเอกชนก็ได้เริ่มมีการเปิดสอนวิชานี้ให้กับเด็กและเยาวชนเช่นเดียวกัน ได้แก่ สถาบันบางกอกการละครและสถาบัน Thinking Factory เป็นต้น

ครูไทยจำนวนมากมีการใช้ละครในห้องเรียนเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนาน แต่ยังไม่ปรากฏผลการวิจัยที่เกี่ยวกับจำนวน วิธีการและประสิทธิผลของครูที่ใช้ละครในห้องเรียน ดังนั้นจึงยังไม่อาจสรุปได้ว่าครูไทยมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ละครในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์การสอนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการที่ยังไม่มีการบรรจุวิชาด้านศิลปการละครโดยเฉพาะวิชาละครสร้างสรรค์ ในการฝึกบุคคลากรที่จะประกอบวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบที่เอาจริงเอาจัง จึงยังไม่อาจสรุปได้ว่าครูผู้สอนมีความพร้อมในการใช้ละครเพื่อการพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างแท้จริง

ละครสร้างสรรค์กับการเรียนรู้

ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์ (2545, หน้า 31) ได้กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติในการเล่นของเด็กๆ โดยทั่วไปนั้นเป็นการเล่นแบบไร้กฎเกณฑ์ที่ชัดเจน เป็นการเล่นแบบเสรีตามใจชอบ จึงเป็นเรื่องปกติที่เด็กๆ จะเล่นเรื่องเดิมซ้ำๆ กัน แต่ไม่มีการดำเนินเรื่องที่ชัดเจน บ่อยครั้งที่การเล่นสมมติเป็นเพียงกิจกรรมสมมุติที่เลียนแบบสิ่งที่พวกเขาได้พบเห็นในชีวิตประจำวันแต่ไม่มีการพัฒนาในเชิงเนื้อเรื่อง ตัวละคร ดังนั้นหากผู้ใหญ่สามารถที่จะจัดประสบการณ์ในการเล่นสมมติของเด็กให้กลายเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยกันนับว่าผู้ใหญ่ได้ช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้และพัฒนาด้วยตัวของเขาเอง

ละครสร้างสรรค์เป็นรูปแบบของการเล่นสมมติที่ได้ผ่านกระบวนการจัดเตรียมข้อมูลและวางแผนการเล่นอย่างสร้างสรรค์ ไม่เหมือนกับการแสดงละครเวที คือไม่ได้เป็นไปเพื่อสนองความต้องการของกลุ่มผู้ชม ไม่ได้เป็นการแสดงเพื่ออวดฝีมือ แต่จะเล่นในสถานที่ผู้ร่วมกิจกรรมรู้สึกปลอดภัย ไม่เครียด ไม่กังวลใจและสามารถแสดงออกอย่างเสรี โดยมุ่งประโยชน์ไปที่พัฒนาการของผู้ร่วมกิจกรรมเป็นหลัก จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมละครสร้างสรรค์เป็นการเล่นสมมติในแบบที่ไม่เป็นทางการโดยมีผู้เรียนเป็นผู้แสดง มีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน โดยในแต่ละขั้นตอนจะมีการฝึกทักษะการสื่อสารด้วยท่าทางตามลำดับขั้นของการเรียนรู้โดยฝึกจากทักษะที่ง่ายไปหาทักษะที่ยาก ฝึกจากทักษะที่มีความซับซ้อนน้อยไปหาทักษะที่มีความซับซ้อนมาก

ในบางครั้งละครสร้างสรรค์อาจใช้เรื่องราว หรือนิทานเป็นจุดเริ่มของการแสดง เพราะในเรื่องราวที่คี่นั้นจะต้องมีโครงสร้างของเรื่องที่ดีด้วย คือมีการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบซึ่งช่วยเป็นกรอบสำหรับการแสดงที่มีทิศทางและความหมาย แต่บางครั้งละครสร้างสรรค์ก็เริ่มจากแรงงูใจอื่นๆ เช่น ข้อเท็จจริง รูปภาพ วัตถุสิ่งของ เสียงต่างๆ ดนตรี บทเพลง บทกวี ปริศนาคำทาย หรือธรรมชาติรอบๆ ตัว แต่ไม่ว่าจะเริ่มต้นมาจากอะไร ผู้นำกิจกรรมหรือครูจะต้องสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้ทำการสำรวจข้อมูล วินิจฉัยข้อมูล ตั้งคำถาม แสวงหาคำตอบ ทดลองสมมติฐานด้วยประสบการณ์สมมุติ แสดงออกทางความคิดด้วยกาย วาจาใจ จนกว่าจะค้นพบคำตอบที่เชื่อมโยงกับความเข้าใจโลกและชีวิต โดยผู้นำกิจกรรมหรือครูจะเป็นเหมือนพี่เลี้ยงในการตั้งคำถามและให้ความสะดวกในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนหรือผู้ร่วมกิจกรรม

แม้ว่ากิจกรรมบางอย่างที่ใช้ในละครสร้างสรรค์อาจมีส่วนคล้ายกับการฝึกหัดสำหรับนักแสดงอยู่บ้าง แต่จุดมุ่งหมายของละครสร้างสรรค์กลับไม่ได้เป็นไปเพื่อฝึกให้ผู้ร่วมกิจกรรมไปเป็นนักแสดง แต่กลับเป็นไปเพื่อความสุขสนุกสนานของผู้เล่นและพัฒนาการฝึกทักษะการสื่อสารด้วยท่าทางให้แก่ผู้เรียนเพื่อที่ผู้เรียนจะได้เกิดทักษะในการสื่อสารด้วยท่าทางที่ถูกต้อง

สามารถสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจในท่าทางที่ผู้เรียนแสดงออกมาได้อย่างชัดเจน เทคนิคที่ใช้ในละครสร้างสรรค์นั้นเป็นเทคนิคที่เกิดจากการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายในการแสดงออกด้วยท่าทางเป็นหลัก ดังนั้นหากครูมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียนและมีความเข้าใจผู้เรียนเป็นอย่างดี ก็จะสามารถใช้เทคนิคและวิธีการของละครสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ แม้ว่าเราจะพบเห็นการใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อเด็กและวัยรุ่นเป็นหลัก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากิจกรรมนี้เหมาะสำหรับเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ในแบบของละครสร้างสรรค์เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนรู้ของมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็น เด็ก ผู้ใหญ่ บุคคลพิเศษ หรือ ผู้สูงวัย เพราะเป็นการเรียนรู้ที่ต้องใช้ทักษะทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการใช้ร่างกายในการแสดงท่าทาง การเคลื่อนไหว การขีดเขียน การผลิตอุปกรณ์ประกอบการแสดง การสื่อสารด้วยภาษาทั้งการฟังและการพูด การใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหา การใช้ทักษะสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้ความรู้สึกและจินตนาการในการทำความเข้าใจกับความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับชีวิตและสังคม การเล่นละครและการประเมินผลจากการเล่นละครเป็นขั้นตอนที่ควบคู่กันเสมอในละครสร้างสรรค์ การประเมินผลช่วยให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้ร่วมกิจกรรมอาจจะอยากเล่นละครเรื่องเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีก โดยอาจเปลี่ยนบทบาทกันโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความสมบูรณ์แบบของการแสดงซึ่งสามารถทำได้ในแต่ละครั้งที่มีการเล่นละครสร้างสรรค์นั้นย่อมหมายถึงการที่ผู้ร่วมกิจกรรมได้ทำความเข้าใจกับเหตุการณ์ ความคิดและการแสดงออกของ ตัวละครอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น และเป็นธรรมดาที่ผู้แสดงจะพยายามทำการเล่นของตนเองให้ดีขึ้นเป็นลำดับ แต่ถึงกระนั้นก็ตามการเล่นละครสร้างสรรค์ก็ยังคงมีจุดมุ่งหมายที่การพัฒนาศักยภาพในตัวผู้ร่วมกิจกรรมมากกว่าในตัวของผลงานละคร

กระบวนการละครสร้างสรรค์ในห้องเรียน

Rosenberg (1987, อ้างในปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์, 2546, หน้า 35) กล่าวว่า แม้เป้าหมายหลักของการเรียนละครสร้างสรรค์คือ การได้แสดงละครแบบพูดค้นสด แต่กิจกรรมในการแสดงละครสร้างสรรค์นั้นเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนในแต่ละขั้นตอนเป็นกระบวนการเรียนรู้ในตัวเอง ขณะที่ Ward นักการศึกษาด้านละครสร้างสรรค์ชาวอเมริกัน เชื่อว่ากระบวนการพัฒนาละครสร้างสรรค์นั้นต้องเป็นไปทีละขั้นตอน โดยฝึกทักษะจากง่ายไปหายากคือ การฝึกจากทักษะการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ไปสู่การเคลื่อนไหว การใช้ท่าใบ้แล้วจึงฝึกการพูดค้นสด แต่ Way นักการศึกษาด้านละครสร้างสรรค์ชาวอังกฤษกลับเชื่อว่ากระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการฝึกทักษะการละครนั้นไม่ได้เกิดขึ้นแบบขั้นบันไดที่เบ็ดเสร็จหรือเป็นขั้นตอน แยกออกจากกันทีละขั้น หากเป็นเสมือนวงกลมที่อยู่ซ้อนๆ กัน แต่ไม่ว่าจะใช้วิธีการแบบ Ward หรือแบบ Way สิ่งที่เป็นหลักการที่สำคัญของละครสร้างสรรค์ก็คือ การให้ความสำคัญต่อกระบวนการมากกว่าผลผลิต

การฝึกทักษะอย่างหนึ่งก็จะเสริมหรือหนุนนำทักษะอื่นๆ ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในการแสดงละครสร้างสรรค์ ผู้เรียนจะต้องสะสมประสบการณ์ฝึกทักษะการแสดงเหล่านี้ไปเรื่อยๆ ซึ่งขั้นตอนของกระบวนการของการฝึกละครสร้างสรรค์ที่ครูควรจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการเรียนละครสร้างสรรค์ตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการละครสร้างสรรค์ มีดังนี้

1. การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5
2. การใช้จินตนาการ
3. การเคลื่อนไหวสร้างสรรค์
4. การใช้ทำใบ้
5. การพูดค้นสด
6. การแสดงละครแบบค้นสด

กระบวนการของการฝึกละครสร้างสรรค์ควรเริ่มต้นจากสิ่งที่คุณผู้เรียนมีความรู้และคุ้นเคยอยู่แล้ว จากนั้นครูจึงค่อยจัดประสบการณ์เพื่อเชื่อมโยงจากสิ่งที่คุณผู้เรียนคุ้นเคยและรู้จักอยู่แล้วไปสู่การเรียนรู้ใหม่ที่กว้างขึ้นและลึกซึ้งขึ้น โดยมุ่งหวังผลจากการเรียนเพื่อพัฒนาการทำงานของสมองทั้งสองซีกของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การประเมินผลการเรียนรู้กระบวนการละครสร้างสรรค์

การประเมินผลการเรียนรู้เป็นขั้นตอนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนรู้จะทำให้ครูรู้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเป็นอย่างไร ประสพผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด หากขาดขั้นตอนของการประเมินผลการเรียนรู้แล้วการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนย่อมขาดความสมบูรณ์อย่างสิ้นเชิง เนื่องจากครูจะไม่สามารถทราบผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนที่จัดให้แก่ผู้เรียนนั่นเอง ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์ (2546, หน้า 45 - 46) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนรู้ของกระบวนการละครสร้างสรรค์ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ

1. การประเมินผลที่สอดแทรกระหว่างปฏิบัติกิจกรรมแต่ละส่วน หมายถึง การที่ผู้สอนหรือผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นหรือแสดงปฏิกิริยาต่อการปฏิบัติของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรม โดยมากจะเป็นการแสดงออกด้วยการวิจารณ์ในเชิงสร้างสรรค์ด้วยวาจา ด้วยเสียงปรบมือ ด้วยการให้กำลังใจ และเป็นการประเมินผลในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ

2. การประเมินผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแผนการสอน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมและครูต้องใช้ความเป็นกลางในการมองผลงานที่เกิดขึ้นจากการแสดงละคร ครูควรพิจารณาว่าผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดตรงกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ การตั้งคำถามที่จะนำไปสู่ข้อสรุป ว่าแผนการเรียนรู้ที่วางไว้นั้นบรรลุผลหรือไม่ จึงเป็นทักษะที่สำคัญและละเอียดอ่อนเป็นอย่างยิ่ง

บทบาทของผู้สอน

นอกจากการวางแผนการสอนแล้ว ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์ (2545, หน้า 46 - 48) ยังได้กล่าวถึงบทบาทของครูหรือผู้นำกิจกรรมละครสร้างสรรค์ยังมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกในกระบวนการทั้งหมดของละครสร้างสรรค์ให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยมุ่งให้ผู้ร่วมกิจกรรมหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการทำหน้าที่ของผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ครูหรือผู้นำกิจกรรมควรมีความรู้และทักษะดังนี้

1 ความรู้และทักษะด้านการสอน ผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังต่อไปนี้

1.1 ความมุ่งหมายและหลักการเกี่ยวกับการศึกษาโดยมีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การปฏิรูปการศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและปรัชญาการศึกษาต่างๆ

1.2 ทฤษฎีพัฒนาการด้านร่างกาย สมอง อารมณ์ สังคมของผู้เรียนในวัยต่างๆ เข้าใจข้อจำกัดของผู้เรียนในแต่ละกลุ่มแต่ละวัย

1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย เป็นต้น

1.4 เทคนิคการสอนหรือเทคนิคการสื่อสาร ครูผู้สอนควรมีความสามารถในการสื่อสาร คือ พูดอย่างคล่องแคล่ว อธิบายได้ชัดเจน ให้ข้อมูลได้ถูกต้องและถูกต้อง เล่าเรื่องได้ดี สรุปประเด็นได้ มีทักษะการฟังที่ดี มีความตั้งใจ มีสมาธิที่จะฟังผู้อื่นได้ดี และต้องมีทักษะการถามที่สอดคล้องกับระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย

2 ความรู้และทักษะด้านการละคร การมีความรู้และทักษะด้านการละครขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูผู้สอนที่จะทำให้การเรียนการสอนวิชาละครสร้างสรรค์เป็นไปอย่างสมบูรณ์แบบ ความรู้ด้านละครพื้นฐานได้แก่ องค์ประกอบของการละคร องค์ประกอบของบทละคร การแสดง และการกำกับการแสดง ซึ่งครูผู้สอนควรมีความรู้ในเรื่องเหล่านี้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่าการนำละครสร้างสรรค์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 20 ในหลายประเทศ แต่ประเทศที่มีการนำเอาละครสร้างสรรค์มาใช้อย่างจริงจัง คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษและแคนาดา ซึ่งก็สามารถนำมาใช้จนเกิดผลดีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็กได้ไม่น้อย สำหรับในประเทศไทยได้มีการนำละครสร้างสรรค์มาใช้ในการระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็ได้นำละครสร้างสรรค์มาเปิดทำการสอนในปี พ.ศ. 2529 เช่นเดียวกัน ส่วนที่มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรก็เปิดสอนวิชาละครสร้างสรรค์ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2541 เป็นต้นมา นอกจากนี้ก็ยังมีกลุ่มองค์กรเอกชนที่ได้นำกิจกรรมละครสร้างสรรค์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเด็กและเยาวชน ครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ได้มีการใช้ละครในห้องเรียนเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนานเป็นหลัก แต่ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าจะนำกระบวนการละครสร้างสรรค์ไปใช้ในการแก้ปัญหาในด้านใดให้แก่ผู้เรียนบ้าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดที่จะศึกษาผลของการใช้กระบวนการละครสร้างสรรค์ในการส่งเสริมทักษะการสื่อสารด้วยท่าทางให้แก่ผู้เรียน เพื่อแก้ปัญหาคาดความกล้าในการแสดงออกในการเลียนแบบท่าทางของบุคคล สัตว์และสิ่งต่างๆ ของผู้เรียนที่ยังแสดงออกได้ไม่ชัดเจนและไม่สมบทบาทนัก

ประวัติโรงเรียนบ้านหนองมะจับ

โรงเรียนบ้านหนองมะจับ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลแม่แฝก อำเภอล้านทราย จังหวัดเชียงใหม่ เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2477 โดยเปิดทำการสอนนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 โดยอาศัยที่ดินวัดหนองมะจับและได้ซื้อเพิ่มเติมรวมมีเนื้อที่ทั้งหมด 2 ไร่ 2 งาน 89 ตารางวา

ในปี พ.ศ.2521 ทางราชการอนุญาตให้ทางโรงเรียนเปิดทำการสอนการศึกษาภาคบังคับ 6 ปี จึงได้เปิดทำการสอนจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 โรงเรียนบ้านสหกรณ์นิคมห้วยงานได้ยุบรวมกับโรงเรียนบ้านหนองมะจับ ทำให้มีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นในช่วงแรกๆ ของการยุบรวม แต่ต่อมานักเรียนก็ลดจำนวนลงเรื่อยๆ เนื่องจากการคุมกำเนิดที่ได้ผลจึงทำให้โรงเรียนบ้านหนองมะจับกลายเป็นโรงเรียนขนาดเล็กไปในที่สุด

ปัจจุบันได้เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งหมด 64 คน เป็นนักเรียนชาย 31 คน นักเรียนหญิง 33 คน มีครูและผู้บริหารทั้งหมด 4 คน เป็นครูชาย 1 คน ครูหญิง 3 คน โรงเรียนบ้านหนองมะจับได้จัดการเรียนการสอนตามแนวทางหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นความสำคัญทางการเรียนรู้ ความคิด ความสามารถ กระบวนการเรียนรู้ คุณธรรม จริยธรรม สุขภาพ การมีสุนทรียทางศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์และการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจะทำงานวิจัยใดๆ ก็ตาม ผู้วิจัยควรที่จะศึกษางานวิจัยของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยของตนก่อน เพื่อที่จะได้ทราบว่างานวิจัยที่เราจะทำนั้นเคยมีผู้อื่นทำไว้บ้างแล้วหรือไม่ และเป็นการป้องกันการทำงานวิจัยที่ซ้ำซ้อนกับผู้อื่น หรือถ้ามีผู้อื่นเคยทำไว้แล้วงานวิจัยเหล่านั้นได้ผลเป็นอย่างไรบ้าง มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เราจะทำขึ้นหรือไม่ และเราจะสามารถใช้

ประโยชน์จากงานวิจัยเหล่านั้นได้อะไรบ้าง ในการทำการวิจัยในครั้งนี้ก็เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยก็ได้ศึกษารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยจะทำการวิจัยในครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

อารยา ปราภุชื้อ (2537) ได้ศึกษาความเข้าใจในการอ่านและความคงทนในการจำของนักเรียนที่เรียนโดยการใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2536 จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 100 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยการใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ กลุ่มควบคุมได้รับสอนโดยใช้ขั้นตอนการสอนตามคู่มือครูใช้เนื้อหาเดียวกัน ทำการทดลอง 10 ครั้ง ครั้งละ 3 คาบ คาบละ 20 นาที ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนโดยการใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์กับนักเรียนที่เรียนโดยการใช้ขั้นตอนการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่เรียนโดยการใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์มีความเข้าใจที่สูงกว่า ความคงทนในการจำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้บ้านเย็น ปัญญาเรือง (2545) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมการละครเชิงสร้างสรรค์จากบทละครที่มีโครงสร้างบางส่วนให้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการพูดและการเขียนภาษาอังกฤษและแรงจูงใจของนักศึกษานานาชาติชั้นสูง โดยใช้กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 1 วิทยาลัยนานาชาติป้อมทอง จังหวัดอ่างทอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 21 คน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษ ภพ 2002 ผลการวิจัยปรากฏว่านักศึกษามีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระดับปานกลาง นักศึกษามีความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระดับดี และนักศึกษามีแรงจูงใจเพิ่มขึ้นหลังจากที่เรียนด้วย กิจกรรมการละครเชิงสร้างสรรค์จากบทละครที่มีโครงสร้างบางส่วนให้

ส่วนปาริชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์ (2546) ได้ศึกษาการใช้ละครสร้างสรรค์ในการพัฒนาผู้เรียนโดยกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชินวร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 29 คน ระยะเวลา 5 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง ผลของการวิจัยพบว่าวิธีการสอนโดยใช้ละครสร้างสรรค์นั้น ทำให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนในวิชานานาชาติในกลุ่มทดลองอย่างชัดเจน เพราะสามารถทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยได้เป็นอย่างดี นอกจากพัฒนาการในสามด้านนี้แล้ว จากการสัมภาษณ์ครูและผู้เรียนพบว่า วิธีการเรียนการสอนโดยใช้ละครสร้างสรรค์ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว มีความสุข สนุกสนาน และประการสำคัญก็คือ ได้ความรู้ไม่แพ้การเรียนรู้โดยวิธีอื่น เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงทำให้จดจำความรู้ได้ดี เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่รู้สึกรีบหรือกังวล ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

รวมทั้งมีอิสระในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่แสดงออกนั้นก็มิได้รับฟังความคิดเห็นของตนมากกว่าที่ผ่านมา การเรียนโดยใช้ละครสร้างสรรค์ทำให้สามารถใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่ เกิดความสนุกและอยากเรียนวิชานี้

สอดคล้องกับดอกไม้อัน ปานพาน (2550) ได้ศึกษาผลการใช้ละครนักเรียนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านแพะยั้งค้อยแซ่ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน จำนวน 15 คน โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมจำนวน 8 แผน เป็นเวลา 5 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่าหลังการจัดกิจกรรมละครนักเรียน นักเรียนมีระดับคะแนนจริยธรรมเพิ่มขึ้นและสิ่งที่ได้รับเพิ่มเติมจากการวิจัยในครั้งนี้ คือ การเรียนรู้ที่มีความหมายและการเรียนรู้ที่มีความสุขสนุกสนาน เกิดทักษะการทำงานทั้งระบบเดี่ยวและระบบกลุ่ม

จากงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่าละครสร้างสรรค์สามารถพัฒนาผู้เรียนในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านความเข้าใจในการอ่านและความคงทนในการจำของนักเรียน ทำให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนในวิชาภาษาอังกฤษอย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยได้เป็นอย่างดี รวมทั้งยังเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนโดยใช้กระบวนการละครสร้างสรรค์ได้อีกด้วย นอกจากนี้ละครสร้างสรรค์ยังส่งเสริมทักษะการฟัง - การพูด การเขียนภาษาอังกฤษและสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารในด้านการแสดงออกอย่างอิสระ การถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกและเรื่องราวต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและมีความต้องการที่จะทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะการสื่อสารด้วยท่าทางโดยใช้กระบวนการละครสร้างสรรค์ดังกล่าว